

Domnitsak V.V.

CLUBS AND STREET WORKOUT AS MODERN ELEMENTS OF EXTRACURRICULAR
ACTIVITIES ON PHYSICAL EDUCATION IN THE SYSTEM OF PROFESSIONAL TRAINING
OF CADETS YOUTH

The value of physical education in the system of professional training of future officers of militia as well as its impact on cadets' personal qualities development is analyzed in the article.

The attention is paid to the problems of militiamen' personality development by means of sport, principal directions of their education within the extracurricular work are described, modern approaches on the improvement of Departments of Internal Affairs (BIA) personnel leisure and physical education (clubs on professional-applied sports, popular kinds of street workout) are being offered.

Factors and reasons which can negatively influence on forming of personal qualities of cadets during their sports activities are considered: 1) motivation by the trainer of victory by any price; 2) excessive moral-psychological and material stimulus for young sportsmen; 3) substitutions of insufficient pedagogical work of the educators by other authorities negative influence; 4) initial forming of public internals of workers of militia by mass media, by criminals and others as a result of absence of methods of young sportsmen' education etc.

It is suggested to extend possibilities of extracurricular work in order to raise the level of physical preparation of workers of BIA and improvement of their professional forming in free time by purposeful educational influence on cadets-sportsmen in the process of training (in clubs, use of of modern popular kinds of sport attractiveness and possibilities of mass movements, based on physical culture activities with use of training facilities at public places and others).

There are four basic popular directions for modern workout development and considerable potential possibilities for the improvement of physical preparation of young cadets attention is displaced 1) street workout; ghetto workout; 2) court gymnastics; 3) gymbar; 4) freestyle-bar. Elements of street workout are: 1) athletics; 2) callisthenics; 3) parkour; 4) hip-hop music.

Key words: professional training, cadet, higher educational institution establishment of MIA of Ukraine, physical education, extracurricular (clubs), street workout.

Рецензент: Жорова І.Я.

УДК 37. 034 (09)

Кащук М.Г.*

СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНЕ ПІДґРУНТЯ
ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

У статті зроблено спробу аналізу суспільно-історичного та психолого-педагогічного підґрунтя проблеми правового виховання старшокласників у другій половині ХХ століття. Доведено, що правове виховання стає частиною цілісного процесу, науково оформляється його педагогічний інструментарій, ведеться активна підготовка педагогів до роботи у цій царині. Аналіз наукових та методичних джерел свідчить, що правове виховання старшокласників з огляду на суспільні реалії та вимоги держави виходить далеко поза межі урочної діяльності й активно поширюється на зміст виховної роботи загальноосвітньої школи. Обґрунтовано особливості психічного розвитку старшокласників і специфіку формування їхньої правосвідомості.

Ключові слова: правове виховання, правова свідомість, правова культура, завдання правового виховання, суспільно-історичне та психолого-педагогічне підґрунтя, правовиховна робота школи, старшокласники.

Важливість та актуальність правовиховної роботи серед дітей та молоді в умовах сьогодення, на наше переконання, не викликає жодних заперечень. Формування в Україні громадянського суспільства і побудова правової держави вимагають від

* © Кащук М.Г.*

кожного громадянина як володіння правовими знаннями, так і формування відповідної правосвідомості. Кожен суб'єкт повинен уміти відстоювати свої права і виконувати відповідні обов'язки. Лише правова держава зможе гарантувати кожному безпечне та гідне життя. Принагідно наголошуємо, що кожен період розвитку держави як соціального організму передбачає переосмислення певних цінностей, здобутків та помилок, ураховання нових викликів та ризиків.

Історія педагогіки доводить, що нове в освіті не народжується на порожньому ґрунті – воно, як правило, з'являється на основі того доробку, що вже існує і має позитивний вплив на ті чи інші освітні процеси. Тому для нас важливим сьогодні є питання правового виховання старшокласників в умовах сьогодення та його історичній ретроспективі. Адекватна, науково обґрунтована організація цього процесу не лише в рамках навчальних занять, але й у позаурочній роботі є важливим завданням сучасної школи. Важливим також є ураховання всіх суспільно-політичних й економічних умов, які детермінують його специфіку.

Українські вчені достатньо активно здійснюють наукові дослідження щодо вивчення проблем правового виховання учнів, пошуку оптимальних та результативних шляхів його здійснення, обґрунтовують способи актуалізації правових знань та визначають шляхи й методи правового виховання молоді. Серед них слід відзначити дослідження А. Стаканкова, Г. Давидова, О. Міцкевича, О. Татаринцевої, М. Подберезького, М. Городиського, Л. Твердохліб та ін., в яких розкрито актуальність правового виховання та освіти громадян; обґрунтовано принципи і шляхи правового виховання в умовах сьогодення, доведено необхідність поширення правових знань серед школярів для розбудови громадянського суспільства, проаналізовано внесок громадських та суспільних організацій для формування правосвідомості громадян тощо.

Метою статті є спроба аналізу суспільно-історичного та психолого-педагогічного підґрунтя правового виховання старшокласників у другій половині ХХ століття.

Проблеми правового виховання школярів визріли в повоєнний період у зв'язку з розгортанням будівництва нової держави і прагненням її керівництва показати всьому світу переваги радянського способу життя. Незважаючи на парадокс – в авторитарній державі з тотальним впливом ідеології однієї партії робиться спроба формування демократичного мислення і способу життя – цей процес все ж мав у своєму підґрунті значний науковий доробок учених, було напрацьовано вагомі результати, відкидати які сьогодні не можна. Мова передусім ітиме про педагогічний інструментарій правового виховання старшокласників.

Проблема правового виховання старшокласників особливо актуалізувалася у зв'язку із суспільними процесами, що відбувалися у країні. Це було продиктовано побудовою нового суспільного ладу – соціалізму, що вимагало і відповідного правового забезпечення. Наше дослідження доводить, що робота щодо реалізації завдань правового виховання старшокласників набирала системного характеру: «Якщо декілька років тому робота серед молоді будувалася на ініціативі окремих ентузіастів пропаганди правових знань і в ній не було певної системи, то тепер правовий предмет уведений в учбові програми загальноосвітніх шкіл, профтехучилищ, середніх спеціальних і вищих учбових закладів. Щорічно правовим навчанням у республіці охоплюється близько 2,5 млн. учнів і студентів» [4].

Друга половина ХХ століття була ознаменована тим, що правове виховання стає частиною цілісного процесу, науково оформляється його педагогічний інструментарій, ведеться активна підготовка педагогів до роботи у цій царині, мета правового виховання старшокласників виходить далеко поза межі урочної діяльності: «У республіці послідовно складається система правового виховання населення. Це – лекційна пропаганда, народні університети правових знань, постійно діючі лекторії, юридичні консультації на громадських засадах, вечори питань і відповідей з правової тематики, дні, декади і місячники пропаганди правових знань, правове навчання молоді,

що вчиться і робочої, виступи юристів у пресі, по радіо і телебаченню, видання науково-популярної юридичної літератури» [4]. Позаурочна робота щодо правового виховання старшокласників стає важливою частиною діяльності учнів та учителів і вимагає кваліфікованого та виваженого підходу. Підлітковий та юнацький вік є особливо сприятливими для засвоєння відповідних знань та умінь користуватися правовими знаннями і формувати власну правову культуру, а тому перед педагогічною теорією та шкільною практикою на державному рівні була визначена низка завдань щодо означеної проблеми.

У 50-х роках ХХ століття розпочинається пошук методологічної основи правового виховання, і в результаті акцент ставиться на ідеологію: «Соціалістична правосвідомість, особливо її ідеологічна частина, відіграє важливу роль не лише у процесі вироблення державної волі, що об'єктивується у нормах і створенні нормативної основи правового регулювання, але й забезпечує колосальний вплив правової ідеології, психології та правової культури у ході введення в життя правових норм, у правозастосувальній практиці» [6, с. 38]. Досягненнями соціалістичного суспільства, що стояло на початку свого утвердження, також називалися дух свідомості і переконаності, що проникали в усі сфери суспільного життя і створювали «стійку ідеологічну атмосферу» [там само, с. 36]. Власне у ній мав протікати «правовий розвиток», а від її стану залежав успіх вирішення головного завдання того часу – утвердження досконалого правопорядку, який би відповідав духові суспільного ладу, що розбудовувався.

У кінці 60-х років учені-педагоги наполягають на обов'язковості елементарної правової освіти та правового виховання старшокласників: «У середній школі, спеціальних навчальних закладах і профтехучилищах потреби самого суспільного життя настійливо диктують організацію елементарної правової підготовки учнів, тому вивчення у випускних групах основ радянського правопорядку, діючого законодавства із головних галузей права – адміністративного, цивільного, трудового, сімейного, кримінального і судового – бачиться вкрай необхідним» [6, с. 82-83]. У навчальні плани уводиться предмет «Суспільствознавство», що суттєво впливає на якість правового виховання старшокласників.

Обґрунтовуючи актуальність і важливість формування правової свідомості у старшокласників, учені глибоко аналізують як соціально-політичне підґрунтя цього процесу, так і особливості віку школярів: «Питання, пов'язані з правовим навчанням молоді, вимагають самостійного розгляду не лише тому, що багато з наявних тут проблем ще чекає свого вивчення і дозволу, але і з тієї причини, що рівень правосвідомості, що сформувалася в юнацькому віці, визначає перспективу розвитку правової культури усього населення країни» [3, с. 170-171]

Обґрунтовуючи сутність правового виховання, вчені-педагоги роблять спробу підвести психологічне підґрунтя і визначити основні механізми для успішної реалізації його завдань. З цього приводу С. Рубінштейн стверджує, що: «Головна справа виховання саме в тому й полягає, щоб тисячами ниток зв'язати людину з життям так, щоб з усіх боків перед нею поставили завдання, для неї значущі, для неї сутнісні, які вона вважає своїми, у вирішення яких вона включається» [5, с. 140-141].

Опираючись на дослідження психологів та враховуючи конкретне суспільне замовлення, вчені формулюють визначення правового виховання, яке зводиться до такого: «Правове виховання – це визначений, цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість, психологію вихованців (індивідів та суспільних груп) усього устрою суспільного життя та ідеологічних факторів з метою формування у них на основі соціалістичної правової ідеології глибоких і стійких уявлень, переконань і почуттів, прищеплення їм високої правової культури, навичок юридичного спілкування, що відповідають рівню і вимогам сучасного правового розвитку суспільства, яке буде комунізм» [6, с. 35]. Таким чином можна стверджувати, що в основі будь-яких

педагогічних явищ того часу лежить ідеологія, яка передусім обстоює інтереси держави загалом, а не конкретної особистості.

Психологічна наука того часу також була поставлена на службу ідеології, це зокрема стосується й означеної проблеми. Учені стверджують, що громадянин держави підсвідомо готовий до того, що кожне його право, гарантоване конституцією, буде захищене державою, оскільки існує високий і незаперечний соціалістичний правопорядок.

Отже, акцент ставився не на формування в людини вміння користуватися правовими нормами, досконало засвоювати їх для відстоювання своїх прав та інтересів, а на розуміння й усвідомлення незаперечної істинності ідеологічних норм «досконалого суспільства», які гарантували всі блага кожному.

Обґрунтовуючи особливості психічного розвитку старшокласників і специфіку формування їхньої правосвідомості, вчені вказують на те, що для них притаманними є активна і безпосередня реакція на усі вияви суспільного життя; поняття та явлення формуються швидко, без достатнього усвідомлення, лише під впливом поверхових сторін життєвих явищ; погляди можуть формуватися під впливом особистих суджень і бути хибними. Педагоги та вихователі були покликані навчити старшокласника аналізувати життєвий досвід, адекватно оцінювати явища суспільного життя і формувати власну правосвідомість. З огляду викладене вище було активізовано роботу освітніх закладів щодо реалізації завдань правового виховання школярів-старшокласників.

Перед освітою були поставлені завдання посилення позитивних факторів впливу на школярів та мінімізації негативних (вплив вулиці, буржуазної ідеології «шкідливої» літератури тощо). Так розпочалося формування нових «пролетарських традицій» у молодіжному середовищі; створення на всій території країни палаців і будинків техніки, агростанцій, молодіжних клубів, спортивних і музичних шкіл тощо.

До шкідливих впливів, окрім буржуазної ідеології, були віднесені також «сліпий материнський інстинкт», «педагогічну мудрість» бабусь і дідусів, що виховують своїх внуків у своєму «духовному профілі». Ставився акцент на колективістському вихованні [6, с. 74].

У процесі виховання підлітків, як доводять учені, особливо рельєфно виявляється психологічний закон наслідування, Залежно від того, які ідеали притаманні тому чи іншому школяру, і залежить результат правового виховання та правових дій.

Важливою також є соціальна складова правового виховання молоді. Наше дослідження доводить, що в досліджуваний період попри тотальне засилля ідеології, в життя чи не всіх суспільних інституцій, зокрема школи, дотримання і збереження закону вважалося справою звичайною й обов'язковою. Особливо це стосувалося тих людей, які виконували обов'язки чиновників і могли мати змогу обійти закон. До них ці вимоги були особливо жорсткими: «У вихованні поваги населення до закону, підвищення їх соціально-правової активності важливе значення має те, як дотримуються законів у своїй діяльності посадовці, передусім ті, хто займається трудовими, житловими, майновими й іншими питаннями, пов'язаними із застосуванням правових норм. Порушення ними вимог законів неприпустимо саме по собі, крім того, воно може негативно впливати на виховання правосвідомості громадян, на їх соціально-правову активність» [4, с. 248].

Зважаючи на нове соціальне замовлення, що детермінувалося розбудовою нового суспільного устрою, особливу увагу було звернуто на дотримання правопорядку в державі, дієву підтримку громадських форм боротьби зі зміцнення законності, дотримання зразкового порядку в громадських місцях тощо.

Кінець ХХ століття знаменний тим, що в цей час швидкими темпами розповсюджується демократія на всій земній кулі. Розпочинається активна побудова демократичних державних устроїв та громадянського суспільства як необхідного

атрибуту демократії. З огляду на це визріла проблема виховання нової людини – вільної, самостійної, дієвої, активної, творчої, відповідальної. Без відповідного виховання та зміни свідомості особистості вбік свободи та самостійності такі процеси не будуть результативними. Тому перед педагогічною наукою стоїть завдання реалізувати складні завдання правого виховання дітей та молоді, людина передовсім повинна змінити свою свідомість: «Такі зміни у свідомості людини сьогодні видаються неминучими і фундаментальними, якщо йдеться про нашу інтеграцію в європейське суспільство. Демократизація людини – це не «дозвіл» ззовні, а внутрішнє усвідомлення своїх прав і свобод, а відтак і відповідальності. Сприяння становленню нової людини з громадянським мисленням – одне з найважливіх стратегічних завдань українського виховання як антиподу виховання комуністичного, «класового», – доводить О. Вишневський, формулюючи виховний ідеал українців [1, с. 311].

Таким чином, детальний та всебічний аналіз наукових джерел у рамках проблеми правового виховання старшокласників дозволяє нам стверджувати, що важливим у ньому є суспільно-історичне та психолого-педагогічне підґрунтя. У досліджуваний період правове виховання стає частиною цілісного процесу виховання, науково оформляється його педагогічний інструментарій, ведеться активна підготовка педагогів до роботи у цій царині. Аналіз наукових та методичних джерел свідчить, що правове виховання старшокласників з огляду на суспільні реалії та вимоги держави виходить далеко поза межі урочної діяльності й активно поширюється на зміст виховної роботи загальноосвітньої школи. Найбільш ефективні шляхи проведення цієї роботи можуть бути обґрунтовані в подальших дослідженнях. Ці розвідки можуть стосуватися деталізації проблеми педагогічного інструментарію правового виховання; компаративного аналізу правового виховання в різних країнах світу; визначення особливостей правового виховання людей різних вікових груп тощо.

Література

1. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: [пос. для студентів вищих навч. закладів]; вид. друге доопр. і доповнене / О. І. Вишневський. – Дрогобич: Коло, 2006. – 608 с.
2. Загрева В. Я. Правове виховання старшокласників у навчально-виховному процесі загальноосвітніх шкіл-інтернатів / В. Я. Загрева: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / Укр. ін-т проблем виховання. – К., 2002. – 19 с.
3. Павлов А. С. Правовое воспитание / А. С. Павлов – М.: Сов. Россия, 1972. – 270 с.
4. Правовое воспитание и социальная активность населения. – К.: Наукова думка, 1979. – 327 с.
5. Рубинштейн С. Л. Принципы и пути развития психологии / С. Л. Рубинштейн. – М., 1959. – С. 140-141.
6. Рябко И. Ф. Основы правовой педагогики / И. Ф. Рябко. – Ростов н/Д., 1973. – 157 с.

Кащук М.Г.

ОБЩЕСТВЕННО-ИСТОРИЧЕСКОЕ И ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОСНОВАНИЕ ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО ВОСПИТАНИЯ СТАРШЕКЛАССНИКОВ

В статье сделана попытка анализа общественно-исторического и психолого-педагогического основания проблемы правового воспитания старшекласников во второй половине XX века. Доказано, что правовое воспитание становится частью целостного процесса, научно оформляется его педагогический инструментарий, ведется активная подготовка педагогов к работе в этой области. Анализ научных и методических источников свидетельствует, что правовое воспитание старшекласников, учитывая общественные реалии и требования государства, выходит далеко за пределы урочной деятельности и активно распространяется на содержание воспитательной работы общеобразовательной школы. Обоснованы особенности психического развития старшекласников и специфика формирования их правосознания.

Ключевые слова: правовое воспитание, правовое сознание, правовая культура, задания правового воспитания, общественно-историческое и психолого-педагогическое основание, правовоспитательная работа школы, старшеклассники.

Kashchuk M.H.

SOCIO-HISTORICAL, PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FOUNDATION OF PROBLEMS OF SENIOR STUDENTS' LAW EDUCATION OF

An attempt to analyse the socio-historical, psychological and pedagogical foundation of the problems of law education of senior students in the second half of the twentieth century were made. It has been proved that law education becomes a part of integral process of education, the pedagogical tools of law education have been scientifically presented as well as the active training of teachers working in the field studied has been conducted. Analysis of scientific and methodological sources proves that law education of senior students under the social conditions and the requirements of the state goes far beyond the limits of classes and spreads over the contents of educational work at the secondary school. The features of mental development of senior students and peculiarities of their law consciousness formation are grounded. The pedagogical conditions of law education are successfully defined. The significance of the impact of state bodies and public organizations on the law and educational process is proved. The contradictions and problems of the process under consideration caused by the total influence of ideology on the educational process such as the priority focus on existing party doctrine, one-sided advocacy of a certain class, authoritarianism of education etc are found out. The basic ways, methods and forms of organizing the law education of senior students due to the social demands and special features of juvenile age are being analysed. The peculiarities of methods of law education and law consciousness formation of young people in the period under study are grounded. The priority of socio-historical and psychological and pedagogical conditions in the process of law education is proved. The reasons for social crisis in the late twentieth century and the need for restructuring the foundations of law education of children and youth are defined.

Key words: law education, law consciousness, law culture, tasks of law education, socio-historical and psychological and pedagogical foundation, law and educational work of schools, senior students.

Рецензент: Слюсаренко Н.В.

УДК 37.091.2:379.835

Моїсєєв С.О., Мельничук Ю.В.*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО УЧАСТІ У ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ УЧНІВСЬКІЙ ОЛІМПІАДІ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

У статі уточнюються загальні передумови виникнення та становлення Всеукраїнської учнівської олімпіади з фізичної культури і спорту. Висвітлюється специфіка проведення аналогічної олімпіади у Російській Федерації. Виокремлюються основні концептуальні положення підготовки старшокласників до Всеукраїнської учнівської олімпіади з фізичної культури і спорту: умотивованість учителя фізичної культури; наявність необхідного матеріально-технічного забезпечення; прийняття учнями та їх батьками відповідального рішення про підготовку та участь у олімпіаді; інтеграція зусиль фахівців у сфері фізичного виховання і спорту; прогнозування результативності учнів на олімпіаді; створення системи підготовки учнів до олімпіади.

Ключові слова: Всеукраїнська учнівська олімпіада з фізичної культури і спорту, принципи підготовки учнів до олімпіади, мотивація вчителя, прийняття старшокласниками відповідального рішення, інтеграція зусиль фахівців, прогнозування результативності учнів, система підготовки.

* © Моїсєєв С.О., Мельничук Ю.В.*